

Forum Rozwoju Lokalnego

Endogenne potencjały rozwoju zrównoważonego - wstęp

Ryszard Grobelny
doradca strategiczny

Definicja

Najogólniej mówiąc potencjały endogenne (czynnik, kapitał endogenny) jest to potencjał tkwiący w układach społeczno-terytorialnych poziomu lokalnego i regionalnego. Są to zatem czynniki wewnętrzne danego obszaru.

“Potencjał endogeniczny - to specyficzna dla danego obszaru (regionu, powiatu, gminy, obszaru powiązanego funkcjonalnie) cecha, która może być podstawą jego dalszego rozwoju (przynoszącą korzyści społeczne i ekonomiczne) nie tylko ze względu na obiektywnie korzystne uwarunkowanie, które stanowi, ale często także ze względu na fakt odróżniania danego obszaru od jego sąsiedztwa” (KSRR s. 118)

Uwarunkowania

- Zmiana modelu gospodarki światowej z opartego na dużej roli przemysłów zasobochołonnych na rzecz usług wiedzotwórczych i przemysłów wiedzochłonnych (końcówka lat 70-tych)
- **Decentralizacja** i ograniczenie roli państwa w zarządzaniu procesami rozwoju układów terytorialnych (lata 80-te)

warunki do praktycznej realizacji koncepcji endogennego rozwoju pojawiły się wtedy, gdy **innowacja technologiczna** zaczęła odgrywać kluczową rolę w procesie wzrostu gospodarczego, a działania zmierzające do **decentralizacji** struktur terytorialno-administracyjnych stały się w wielu krajach dominującym nurtem przekształceń organizacyjnych

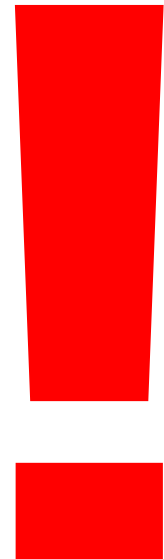

Potencjały endogenne w polityce krajowej

O konieczności oparcia rozwoju miast (wraz z ich otoczeniem) bardziej niż dotąd na czynnikach endogennych mówią dokumenty strategiczne rządu: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Podkreślają to także dokumenty europejskie (Agenda Miejska oraz Terytorialna UE) i międzynarodowe (Agenda Rozwoju 2030 ONZ czy Nowa Agenda Miejska UN-Habitat). **Program Rozwój lokalny ma na celu wsparcie miast w praktycznym wdrożeniu tego podejścia.**

Potencjały endogenne w polityce krajowej

Zintegrowane podejście terytorialne (obszary funkcjonalne)
do programowania rozwoju i udostępniania usług publicznych
w oparciu o zasoby lokalne
i we współpracy lokalnymi interesariuszami
jest podstawą polityki Wspólnoty
w okresie programowania 2014-2020

Potencjały endogenne w polityce krajowej

Podobnie przedstawiciele miast dostrzegają konieczność zwiększenia znaczenia potencjałów endogennych w rozwoju. Rozwój tych potencjałów wymaga szczególnego wsparcia.

Zostało to między innymi zawarte w raporcie “Średnie i małe miasta w Polsce. Stan i potrzeby” przyjętym 24 kwietnia 2019 przez Kongres Małych i Średnich miast w Wałbrzychu.

Rodzaje potencjałów endogennych

- **Ekonomiczne**
 - Majątek
 - Baza ekonomiczna (przedsiębiorstwa)
- **Przyrodnicze**
 - Zasoby przyrodnicze
 - Walory krajobrazowe
- **Społeczne**
 - Kapitał ludzki
 - Kapitał społeczny

Za priorytetowe uznaje się potencjały społeczne

Potencjał a zasoby i czynniki endogenne

- W projekcie Rozwój Lokalny przyjęliśmy, iż potencjał endogenny składa się z endogennych zasobów oraz czynników umożliwiających ich wykorzystanie (uruchomienie).
- W naszym rozumieniu zatem zasoby endogenne to cechy układu społeczno-terytorialnego, mogące być podstawą jego rozwoju
- Czynniki to te elementy układu społeczno-terytorialnego, które warunkują wykorzystanie zasobu

Podział ten jest w dużym stopniu intuicyjny i nie ma charakteru sztywnego

Zasoby endogenne - przykłady

- **Zasoby naturalne** (krajobraz, flora, fauna, powietrze, woda, gleby, minerały);
- **Zasoby ludzkie** (historyczne postacie związane z miastem, ludzie, którzy teraz stanowią o potencjale i rozpoznawalności miasta, unikalne umiejętności i reputacja mieszkańców);
- **Zasoby społeczne** (tożsamość, więzi i relacje społeczne, wartości spajające lokalną społeczność, organizacje pozarządowe aktywni mieszkańcy i liderzy społeczni);
- **Zasoby gospodarcze** (przedsiębiorczość mieszkańców, lokalne firmy i przedsiębiorcy, rynek pracy, instytucje otoczenia biznesu, klastry);
- **Zasoby edukacyjne** (sieć szkół i placówek oświatowych, system edukacji);
- **Zasoby kulturowe** (dziedzictwo kulturowe, obiekty historyczne i współczesne stanowiące o rozpoznawalności i tożsamości miasta, wydarzenia historyczne i aktualne, które skupiają mieszkańców i przyciągają przyjezdnych oraz budują tożsamość i rozpoznawalność miasta, marka lokalna);
- **Zasoby instytucjonalne** (organizacje społeczne, instytucje publiczne);
- **Zasoby materialne** i zagospodarowanie przestrzeni (infrastruktura techniczna, zagospodarowanie przestrzeni publicznej kształtującej jakość życia w mieście);
- **Zasób nieruchomości** (grunty, budowle, obiekty) mieszkańców, firm i instytucji (w tym miasta)
- **Inne**

Czynniki endogenne - przykłady

- **Czynniki naturalne** - np. dostępność zasobu np.: geologiczna, jego jakość, jakość przestrzeni (krajobraz), jakość środowiska, dostępność wody;
- **Czynniki formalne/prawne** wpływające na dostępność i możliwość wykorzystania zasobu - np. czy i na jakich warunkach można korzystać z zasobu, rozwiązania prawne ułatwiające lub hamujące wykorzystanie zasobów, np. zmiany administracyjne czy tzw. "gminy obwarunkowe";
- **Czynniki kulturowe** wpływające na możliwość wykorzystywania zasobów - np. czy zamierzone działania mieszczą się w przyjętych normach społecznych oraz jak wiążą się z pozycją społeczną;
- **Czynniki społeczne** - np. poziom integracji i więzi społecznych, zdolność współdziałania, poziom zaufania społecznego, przestrzegania norm;
- **Czynniki ludzkie** pozwalające na efektywne wykorzystanie zasobu - np. czy i jakim potencjałem ludzkim dysponujemy – czy mamy ludzi do tego i czy dysponują oni odpowiednimi kwalifikacjami;
- **Czynniki komunikacyjne** - np. dostępność informacyjna i transportowa. Informacyjna to np. dostępność do informacji (niezbędne dane), otwarte dane, możliwość komunikowania się z partnerami i otoczeniem. Transportowa to np. -dostępność do miejsc, gdzie znajdują się zasoby i miejsc ich przetwarzania, oraz rynków zaopatrzenia i zbytu;
- **Czynniki techniczne** - np. czy dysponujemy odpowiednią infrastrukturą i potrafimy zapewnić wszystkie niezbędne media (energia, woda, odbiór ścieków i odpadów);
- **Czynniki instytucjonalne** - np. czy działają i jaki mają potencjał instytucje regulacyjne, świadczące usługi publiczne i rynkowe; urzędy, instytucje świadczące usługi publiczne wpływające na jakość życia i instytucje świadczące niezbędną pomoc techniczną - tj. szkoły i ośrodki kształcące kadry, ośrodki badawcze, instytucje udostępniające nowe technologie, usługi doradcze, prawne, marketingowe, finansowe;
- **Czynniki związane z jakością działania administracji lokalnej i zarządzaniem rozwojem** – np. umiejętność współpracy, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (idea human smart cities) czy pojawiających się koncepcji rozwojowych (gospodarka o obiegu zamkniętym, rozwiązania oparte na środowisku, odpowiedzialne zamówienia publiczne, kompetencje prowadzenia przedsięwzięć z zakresu PPP i do prowadzenia aktywnej polityki gospodarowania nieruchomościami);
- **Kapitał lokalny** - majątek i potencjał finansowy mieszkańców, firm i instytucji (w tym samorządu)
- **Reputacja i rozpoznawalność obszaru/ miasta/ mieszkańców i jego produktów** - np. świadczenie wyspecjalizowanych usług (np. zdrowotnych), wydarzenia integrujące społeczność i przyciągające ludzi z zewnątrz (sportowe, kulturalne, targowe, edukacyjne), marketing terytorialny, turystyka i przemysł czasu wolnego;
- **Inne**

Czynniki endogenne – przykłady

Przyjmuje się, iż zdecydowanie najważniejszymi czynnikami endogennymi decydującymi o powodzeniu rozwoju lokalnego są:

- ✓ istnienie skutecznego przywództwa, które wpływa na decydentów i mobilizuje członków lokalnej społeczności do aktywności społecznej i gospodarczej,
- ✓ solidarne uczestnictwo wszystkich kategorii mieszkańców w podejmowaniu działań,
- ✓ zaufanie, konsensus i współpraca mieszkańców, a także możliwość rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego
- ✓ wyczulenie na strukturę społeczno-polityczną i tożsamość kulturową w danym układzie lokalnym

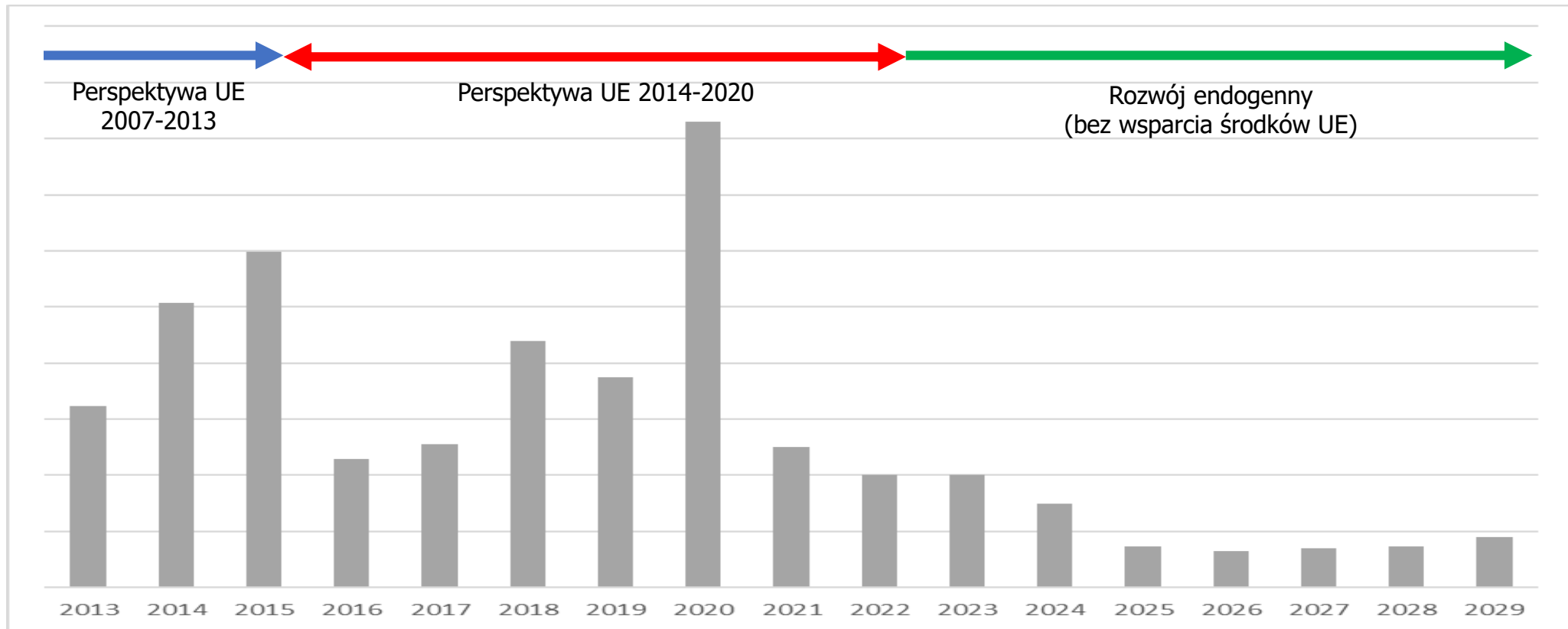
Czynniki endogenne a potencjały egzogenne

Zastąpienie modelu rozwoju „odgórnego” przez model rozwoju „oddolnego” nie wyeliminowało całkowicie oddziaływania czynników egzogennych, ale znacznie ograniczyło ich rolę (znaczenie) w procesach terytorialnych zmian społeczno-gospodarczych.

Współcześnie podkreśla się, że czynniki egzogenne nie zastąpią endogennych, ale mogą je istotnie wspomóc. Czynniki egzogenne są niezwykle istotne dla wytworzenia lub wzmocnienia potencjałów endogennych.

Innymi słowy wsparcie zewnętrzne ma sens jedynie wtedy, gdy przyczynia się do powstania, wzmocnienia lub uruchomienia potencjałów endogennych.

Czynniki endogenne a potencjały egzogenne

Forum Rozwoju Lokalnego

Dziękuję